

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ СПІЛКУВАННЯ

невід'ємних елементів не тільки його загальної і професійної культури, а й високої фахової і соціальної компетенції. Сьогодні ця проблема розглядається багатьма дослідниками як досить актуальна і перспективна. Як приклад, можна послатися хоча б на роботи Е. Данилової та З. Пудловськи [9]. Однак, на жаль ця проблема ще не знайшла належного відображення в сучасній філософії освіти, і значна частина випускників, особливо тих, які закінчують негуманітарні спеціальності, так і не отримують в процесі навчання належних ні навичок міжособистісного спілкування взагалі, ні визначення цілей цього спілкування. Тому вони змушені формувати їх вже в процесі безпосередньої практичної діяльності на виробництві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пономарьов О. С. Онтологічний статус спілкування та його логіка / О. С. Пономарьов, С. М. Пазиніч // Філософія спілкування. – 2009. – № 1. – С. 51-59.
2. Пономарьов О. С. Логіка спілкування та його гносеологічні аспекти / О. С. Пономарьов // Філософія спілкування. – 2009. – № 2. – С. 28-35.
3. Словарь иностранных слов / Под ред. И. В. Лехина и проф. Ф. Н. Петрова. – М.: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1955. – 856 с.
4. Фролов И. Т. Телеология / И. Т. Фролов // БСЭ в 30 т. – Изд. 3-е – М.: Советская Энциклопедия, 1976. – Т. 25. – С. 398.
5. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 576 с.
6. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. в 30-ти т. – Изд-е 2-е. – Т. 21. – М.: Госполитиздат, 1960. – 607 с.
7. Кремень В. Г. Філософія управління: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / В. Г. Кремень, С. М. Пазиніч, О. С. Пономарьов. – К.: Знання України, 2007. – 360 с.
8. Карпенко І. В. Філософствуювання в просторі людського спілкування / І. В. Карпенко // Філософія спілкування. – 2009. – № 2. – С. 78-83.
9. Данилова Е. О развитии навыков профессиональной коммуникации в инженерном образовании / Е. Данилова, З. Пудловски // Высшее образование в России. – 2008. – № 10. – С. 50-55.

Ponomaryov A. S. Teleological Aspects of Intercourse Philosophy.

УДК 101

Пазиніч С.М.

ФІЛОСОФІЯ СПІЛКУВАННЯ В ЦАРИНІ КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Аналізується філософський статус спілкування як однієї із базових потреб людини в її багатобарвних формах буття. Звертається увага на цінність особи як пріоритетної ознаки в просторі загальнолюдської культури і одночасно як джерела інших цінностей пов'язаних з прогресивним розвитком суспільства. Обґрунтована необхідність аналізу і використання етичної культури спілкування в системі коректного управління.

Ключові слова: спілкування, потреба, цінність особистості, простір культури, коректне управління.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ СПІЛКУВАННЯ

Анализируется философский статус общения как одной из базовых потребностей человека в его многообразных формах бытия. Обращается внимание на ценность личности как приоритетного признака в пространстве общечеловеческой культуры и одновременно источника иных ценностей связанных с прогрессивным развитием общества. Обоснована необходимость анализа и использования нравственной культуры общения в системе корректного управления.

Ключевые слова: *общение, потребность, ценность личности, пространство культуры, корректное управление.*

Philosophical status of communication is analysed as one of basic necessities of a human being in various forms of life. The attention is paid to the value of personality as a priority sign in the space of common to all mankind culture and simultaneously as a source of other values connected with the progressive development of society. The necessity of the analysis and the use of moral culture communication are in the system of proper management.

Keywords: *communication, necessity, value of personality, culture space, proper management.*

Сучасна доба засвідчує, що без ґрунтового знання раціоналізму людини, цієї атрибутивної якості, варто ще знати про неї і те, що вона має унікальну Я-концепцію в різноманітних вимірах Я-простору-часу і багато такого, що її презентує унікальною і вільною в цьому світі. Тому не випадково, що максимального розвитку досягають саме ті суспільства, які будуються на діяльності вільних людей, які здатні на самодостатність, самоорганізацію, самоуправління. Саме такі суспільства перманентно і в делікатній формі заявляють про необхідність повсякчасного самооновлення. Звідси все більше цінностей вливається в діяльне, креативне життя людей, що дає їм змогу розбудовувати і визначати самостійно умови власної оптимальної життєдіяльності в просторі вільного суспільства.

Нині соціологами виявлено очевидну закономірність, чим більше життя людини підпорядковується одноманітній сфері повсякденного спілкування, або чим більше базована на ньому робота усвідомлюється як діяльність, що складає сенс буття, тим швидше росте розуміння особистістю того, що вона мусить зробити своє життя більш емоційним і духовно зорієнтованим. Саме самодетермінація і самодостатність та безпосередньо пов'язані з ними автономія і духовна незалежність постійно спонукають особистість до емансипованих зміни соціального середовища. Це прагнення пробиває собі дорогу проти будь-яких видів репресій, чи то інтелектуальних чи фізичних і навіть тих, які з'являються останнім часом у витончено змішаних формах. Саме це і складає істотну особливість культури людського мислення і спілкування, тобто метарефлексію або критичну саморефлексію спрямовану на планомірну соціально активну дію з метою удосконалення оточуючого середовища і одночасного творення свого унікального «Я-простору».

Помічено, якщо середньостатистична людина не спроможна запозичити критичну точку зору в комунікативних відносинах, тобто ззовні, то це легко може зробити освічена людина зсередини, тобто на метарівні. І дійсно, людям час від часу вдається звільнитися від свого соціально-просторового середовища і віддалятися від нього на критичну дистанцію, яку ми називаємо філософією самотності[1.]. Такий стан дозволяє людині критично відноситися як до свого «Я», так і до соціального середовища атрибутивним елементом якого вона являється. Отже, критична рефлексія є потужною дієвою силою спрямованою на самооновлення як особистості, так і

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ СПІЛКУВАННЯ

суспільства і без допомоги якої не може ефективно функціонувати будь-яка соціально-економічна і політична система і взагалі суспільство.

З цього ми можемо прийти висновку про те, що як на індивідуальному рівні, так і з погляду суспільних відносин в різноманітних їх формах, стають помітними тенденції до подальшого одухотвореного, натхненного сприйняття світобудови і себе, як повноцінного елемента цього світу. В такому разі вирішальними імпульсами успішного розвитку міжособистісних стосунків, виступають почуття усвідомлення необхідності самооновлення через стабільну системи досконалої освіти і комунікативних стосунків у галузі екологолюдиноцентризму.

Своєчасність рефлексії створює для людини небачену раніше свободу завдяки тому, що вона критично розмірковує про саму себе і толерантно взаємодіє з подібними до себе особистостями незалежно від їх соціально-політичної і національної належності. Це зумовлюється тим, що зникають старі традиції та деякі своєрідні за формою соціально ідеологічні ритуали притаманні старій добі. Визначається самостійність дій ще й тим, що хоча повільно і суперечливо проте все-таки зникає та «єдино вірна» система світогляду, що була атрибутом старої соціально-економічної системи, на якій будувалася минула державність. Тому сьогодні внутрішня свобода особистості розширюється внаслідок того, що прямує через густі хащі соціальних тернів і звільняється від норм, цінностей які через корпоративну систему олігархічних відносин тиснуть на середньостатистичну особистість. Але досягається такий стан свободи, як засвідчує практика, тільки за умов, коли людина через різноманітні форми вільного спілкування і одночасно через достатні засоби освіти, розвиває свою самосвідомість до рівня самопізнання, тобто як дієвого цілеспрямованого персонажа історії.

В іншому разі людина, що переобтяжена корпоративним олігархічним і фанатично націоналістичним комунікативним тиском і яка, частіш за все, не відповідає в повній мірі їх вимогам, доволі часто відчуває себе не комфортно в такому обмеженому для розвитку особистісного «Я», середовищі. Як наслідок, виникають різноманітні психічні розлади і навіть соматичні хвороби. В таких випадках значна частина людей замикається у вузькому просторі особистого «Я», потужно витрачаючи свою енергію в безперервній турботі про самих себе. Інші ж напружуються щосили, щоб відповідати рішучою незгодою репресивному не-Я, яке пригнічує їх набагато сильніше, ніж міг би коли-небудь батьківський авторитет (тут мова йдеться про едіповий комплекс). Адже майже кожна людина в дитинстві мріяла позбавитися цього комплексу. І врешті-решт вона позбавляється його і звільняється від авторитарних і «репресивних» батьківських впливів. Однак це не робить її незвичайно щасливою, оскільки вона тут же попадає під більш жорсткі авторитарні, олігархічні і політико-соціальні пресінги.

В контексті заявленої теми слід зазначити, що кожна, без винятку, людина внутрішньо роздвоєна оскільки має в своїй основі два «Я». Одне раціональне, воно завжди прагне до узгодженості та водночас свідомо вдається на доцільній основі до саморозуміння. Саме це «Я», що виокремлює себе серед інших і може дати певною мірою об'єктивну характеристику своїй сутності. Проте упевненості в собі це «Я» не створює, з причини того, що його узгодженість заснована частіше за все на ілюзії. Друге «Я» недоступне індивіду, а тому ним не можна в повній мірі керувати, воліти і через те в психічному житті людини постійно спостерігається тріщина через яку ми дізнаємося про свою роздвоєність. Отже, у нас працюють сили, з якими ми не можемо остаточно упоратися. Парадокс полягає в тому, що ми нібито знаємо багато про свою сутність, а в окремих випадках майже все але одночасно не спроможні бути повновладними господарями власного, на весь світ унікального, «Я».

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ СПІЛКУВАННЯ

Людина, яка успішно рефлектує про саму себе, яка може критично міркувати про себе і більше того, здібна до метакомунікації, дізнається, що її узгодженість з собою і автономія часто-густо проблематичні. Її «Я» - це «Я», що втратило центр, воно ніколи не є остаточно автономним, раз у раз не автентичне, нарешті, невловиме і на нього не завжди можна повноцінно розраховувати. Тому самопізнання завжди наштовхується на різноманітні форми іманентного заперечення самого себе. Це яскраво можна прослідкувати на прикладі того, як будь-які види обіцянок, які передбачають людині ідентичність, особливо за допомогою політичного керівництва, ведуть врешті-решт до мінімальних результатів або взагалі залишаються безплідними обітницями і як наслідок шалено обурюють широкі верстви населення країни.

В такому разі залишається єдиний вихід - фундаментальна фантазія, яка складає ядро людської суб'єктивності. Маємо сміливість заявити про те, що навіть за умови, коли наука врешті-решт визначить остаточно людський геном і почне маніпулювати людиною, то і тоді, використовуючи цей потужний інструментарій вона не зуміє повністю оволодіти суб'єктивним, унікальним духовним світом особистості. Адже основною структурою людського, духовного і психічного життя завжди буде залишатися гіпотетичне уявлення на підставі множини субособистісних «Я». Ми і зараз помічаємо, чим масштабніше і фундаментально освічена людина, тим більшу кількість вона має в собі субособистісних «Я». В свою чергу це означає, що вона має вагомий шанс на широкий простір безконфліктних комунікативних стосунків і синхронно, без напруги, адаптуватися до різноманітних соціально-просторових умов і побіжно створювати сьогочасні структури в просторі культури. Отже, фундаментальна фантазія особистості наочно показує унікальність кожної людини, яка заснована на характерологічному прояві її духовного буття. Вона показує також, що люди, які займаються самоосвітою, постійно збагачують обсяг асоціативних уявлень, як наслідок швидше і якісніше здатні на незвичайні творчі досягнення в різноманітних сферах діяльності. В свою чергу і на цьому ми наголошуємо про те, що ці люди конче потребують шанобливого до себе відношення збоку суспільства, оскільки їх спілкування і ефективна діяльність завжди ґрунтуються на глибоких, унікальних особистісних переконаннях. Тому незграбне маніпулювання особистостями в різноманітних сферах суспільних відносин і особливо в соціальному управлінні на різних його рівнях означає, що людину намагаються лишити її атрибута, тобто ідентичності.

І це тоді, коли суспільству конче необхідно еротетикоемпатичне, максимально витончене розкриття нескінченно глибоких і водночас осібних джерел та ідей, спрямованих на подолання реальних суперечливих ситуацій, відкриття грандіозних світів і нових, несподіваних можливостей у вирішенні нагальних проблем сучасного суспільства.

Практика підтверджує, що найефективніша система міжетнічних, національних і загальнолюдських комунікативних стосунків функціонує тільки в тому випадку, якщо вона концентровано ґрунтується на цінностях, які спираються на чесноти вироблені людством на протязі їх тисячолітньої історії. Поза всяким сумнівом, ці цінності самі по собі не прищеплюються людині. А якщо це так, то виникає необхідність налагодження цілеспрямованої системи їх досконалого вивчення і на рівні категоричного імператива усвідомити просто істину - без цих чеснот важко, а інколи взагалі неможливо створити сталий багатовекторний розвиток культури в сучасному суспільстві. Адже розвиток особистості в моральнісному відношенні ймовірний тоді, коли внутрішнє психологічне соціально-культурне просторове середовище дозволяє і навіть заохочує в іманентному «Я» розвиток самостійної впевненості в собі. Адже відомо, що соціальний простір не буває повік-віків індіферентним у відношенні до людини, він її або моральнісно-

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ СПІЛКУВАННЯ

естетично виховує, або ж розбещує. Тож, коли особа має можливість відстоювати свої принципи в тому чи в тому соціально-просторовому середовищі, то цим самим вона змушена в спілкуванні поважати думку іншого індивідуума і толерантно відноситися до простору свободи іншого переконання. Особливо гостро ця проблема виникає на тлі етнічних і міжнаціональних культурних відносин. Саме в таких ситуаціях особистість усвідомлює, що її гідність і честь зосереджена в її переконанні і що без поваги достоїнства іншої особи немає пошани власної самоповаги і чеснот. Отже, культура спілкування передбачає обов'язкове володіння комунікативними мистецтвом, чіткою виразністю і нестандартністю засобів людського порозуміння. Саме, культура спілкування основана на моральнісних нормах «дозволяє зберігати власну гідність і поважати індивідуальність партнера»[2,с.8].

Дійсна, свобода особи зумовлюється виключно достеменною освітою і цілеспрямованим на певну культуру вихованням. Але освіта і свобода не є елементарним особистісним благом людини. Вони не просто бажані інструментарії для людини. Ці чинники, а саме свобода детермінована освітою і вихованням, є іманентною сутністю буття людини. Адже *освічена людина і освічене суспільство* мають велику владу над собою і своїм повноцінним життям саме через те, що вони здатні обмежити свій простір-час і в цих межах бути цілком вільними господарями своєї долі. І навпаки, малоосвічене суспільство і його люди змушені бути рабами того простору-часу, який їм «пропонують», нав'язують різноманітними «доброзичливими» засобами із зовні. В цьому контексті переконливо звучать слова видатного вченого Ф.Жоліо-Кюрі, «якщо держава не вкладає достатні кошти в науку, то країна передвоюється в колонію»[3, с.38].

Часто серед студентів, а хіба тільки серед них, виникає парадоксальне питання: «Чи варто займатися вихованням дорослих людей які займають високі державні посади?». Можливо їм досить освіти яку вони колись отримали у вищих навчальних закладах для повноцінного спілкування і управління державою, на різних її рівнях. Маємо ствердно і однозначно констатувати про те, що освіта як і виховання діалектично залежні одне від одного, а отже їх не можливо мислити відокремлено одне від одного. А якщо це так, то виховання повинне передувати економіці, політиці і більше того, воно повинно випереджати їх в кожному мить часу. Адже економіка і політика суть не мета, а лише засіб. Іншими словами, засобами культурного розвитку керівника має бути доброякісна освіта збагачена перманентним моральнісним вихованням. Саме такий категоричний імператив дозволяє йому бути не тільки успішним управлінцем, а й людиною, яка гармонійно інтегрує в собі людські цінності, які спрямовані на благо людей. Саме такий підхід максимально розвиває в людині *людяність*. І більше того, саме ця благодать додає її життю повноцінного сенсу і неодмінно в естві прекрасного.

І навпаки, можновладна людина у якої бракує загально людських чеснот або, коли вони вельми деформувалися після приходу до влади не гербує тим, що відкрито і навіть нахабно робить свій бізнес за рахунок державних коштів. Такі правителі, в своїй абсолютній більшості, складають серцевину апарату управління державою незалежно від приналежності до тієї чи тієї партії. Вони тільки змінюють час від часу один одного залишаючи незмінну систему управління і колосальну віддаленість її від нужденного народу. Ця комунікативна ізольованість від простого трудового люду закріплюється соціально-просторовими житловими комплексами в яких панує корпоративно-родова культура спілкування. Ці комплекси нагадують своєрідне «Монако», тобто держави в державі. Обслуговують ці «монако» дев'яносто відсотків трудового населення країни. Парадоксальний факт, але посилаючись на соціально-економічні і моральнісні критеріїв, ми маємо нині в Україні дві країни – одна, це олігархічна з її політичними осередками (приблизно 10% населення), друга – народно трудова, позбавлена

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ СПІЛКУВАННЯ

ефективного дієвого впливу на керівництво єдиною країною і навіть власною долею. Адже партії замішені на сумнівному капіталі продукують жаданих партійних функціонерів, позбавлених особистої гідності і честі у процесі виконання політичних замовлень. Саме їм, досить великому, загалу політичних пропагандистів і агітаторів випадає на долю спілкуватися з народом, маніпулювати його свідомістю, малювати привабливі утопічні картини майбутнього. Парадоксально, але значна частина зuboжілих людей, спілкуючись з цими функціонерами, щиро вірять «солодким» обіцянкам (у бідних завжди шалено буяє фантазія і вони частенько живуть в мареві), тому вони залюбки віддають свої голоси в чергову соціально-політичну прірву.

Що робити? Одвічне питання співвітчизників. Хто чи яка рушійна сила може вивести народ із скрутного становища? Стихійна народна революція?! Але вона нічого не змінила в соціальному становищі народу. І більше того, пройшов короткий термін, щоб народ згуртувався в таку могутню силу, як це було в 2004 році. Плекати надію на те, що хтось із середовища нинішніх чи минулих владних структур «перелицюється» - марна справа і утопічна надія. Залишається одна повік-віків не спотворена фігура *Педагога*. Маємо глибоке переконання і велике сподівання, що майбутнє особистості і держави буде залежати не від нинішніх політиків, генералів і чиновників різних мастей, а від його величності ПЕДАГОГА. Чому саме вчитель? Перед усім, що в умовах відвертої дегуманізації, моральної ерозії сучасного суспільного життя (згадаємо образ криміналізованого світу, що домінує зараз у ЗМІ, відкриту і огидну корупцію можновладців, девіантність молоді, шалений ріст наркотизації, злочинності та суїциду) педагог здатний при підтримці держави і засобами філософсько-психологічного, світоглядно-сміслового, аксіологічного, морально-естетичного гатунку вивести суспільство з цієї соціально-економічної прірви. Адже ця скрута є результатом, перш за все, кризи духовної, що склалася в суспільстві з відомих причин.

Саме від величної постаті педагога, яка присвятила (святість) все своє життя вихованню молоді, залежить професійний рівень майбутніх керівників на основі гідності, честі і невідступного патріотизму. Але лівова частка успіху на цій благородній ниві навчання і виховання особистості залежать від фундаментальної і неперервної підготовки педагога у співвідносності до сучасних проблем народу. Тут буде доречним посилення на життєдіяльність великого співвітчизника, геніального хірурга, талановитого і натхненного педагога, який вважав своїм святим обов'язком не тільки вчити, але й навчатися у своїх учнів. «Я радію - писав він із Гейдельбергу, - коли дізнаюся, що мої погляди і переконання співвідносні з їх переконаннями: це значить, що я живу». Чи кожний педагог може в просторі сучасної освіти пишатися такою емпатичною взаємною довірою, доброзичливістю, повагою і обопільним розумінням в співпраці.

Отже, цілеспрямована система освіта і виховання людини в просторі вселюдських стосунків є найважливішим, найпотужнішим чинником розвитку відносин на принципах людяності. Саме освіта і виховання в їх взаємній детермінації спроможні розвинути в людині моральнісну силу, інтелектуальну мужність прояву особистісного «Я», світоглядну чесність, творчу самодостатність і дієвість. А це означає, що морально вихована людина не тільки дивиться на явища як такі, а спроможна розважливо бачити їх, вона не тільки думає (це притаманно всім), а креативно міркує про себе і про те багатобарвне соціально-просторове середовище в якому вона багатогранно функціонує і цим самим, навіть мимоволі змінює його на принципах людяності і патріотичних почуттів.

Саме освічений і морально вихований державний діяч (це, як ми згадували вище, найголовніша проблема сучасного управління країною) достеменно знає, коли, де і як коректно і принципово діяти, а коли краще відступити і тимчасово виконати

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ СПІЛКУВАННЯ

функцію посередника з метою примирення сторін, щоб керівна співпраця могла ефективно і корисно здійснюватися для людей. І все ж найголовнішим у діяльності керівника такого рівня мусить бути коректна допомога людям відкривати їх багатогранні духовні та інтелектуальні можливості. Адже освічена людина завжди розкута у толерантному спілкуванні і водночас спроможна критично спостерігати внутрішнє «Я» з деякої відлеглості і формувати раціоналістичну і коректну оцінку, спокійно звільняючись при цьому від власних упереджень. І все ж головне, вона знано і вільно здатна керувати власними сильними і слабкими рисами характеру.

Практика підтверджує, що саме люди на відповідальних і владних посадах наражаються на небезпеку улесливостей не помічаючи власні слабкості і хибі характеру, відкидаючи критику на свою адресу. Таких «керівників-державників» завжди оточують медоточиві люди, які не повідомляють їм критичну інформацію зворотного зв'язку. Схильні до фіміамів, керівники завжди чують від свої підлеглих тільки те, чого бажають почути. Адже вони не спроможні привести своє внутрішнє «Я» в гармонію з нагальними проблемами свого оточення і країни в цілому. Вони не здатні звільнитися від ментальності дрібного крамарчука, бухгалтера, завгара тощо, як і не в змозі прагнути до майстерності професійного спілкування. Вони не спроможні пред'являти високі вимоги до самого себе, бути натхненним проблемою і надихати на цю справу підлеглих, тобто займатися своїм завданням з найвищою концентрацією інтелектуальних і духовних сил. Безумовно, якщо ці сили у нього є від Бога чи сформовані і розвинуті через неймовірну напружену працю і самовиховання.

Успішний державник, поєднавши в собі професійні знання і моральнісні якості, узгодивши їх з всезагальною людською культурою, спроможний жити в ритмі активного життя і самотньої тиші, між піднесеною захопленістю і споглядальністю, між власними мотиваторами життєдіяльності, та нагальними проблемами країни. Та чи не найголовніше в його відношенні до справи і до людей є те, що він завжди береться за роботу з новою енергією, бо творча, креативна праця для нього завжди існує в якості психосоматичного задоволення і навіть здоров'я. І як свідчать психологи, в такому стані людина може довго і ефективно працювати не втомлюючись, отримуючи при цьому духовно естетичну насолоду. А що ще може порівнятися з цим психосоматичним і естетичним станом особистості в суспільстві?!

Мудрий керівник, (мудрість ми розуміємо, як знання зведені в систему або як мистецтво життя), це знання професійного досвіду, яке виходить за межі традиційних систем і структур, виважено руйнуючи їх. Але обмежити мудрість лише життєвим досвідом замало, адже вона глибше проникає в розуміння того, що є всезагальною дійсністю і намагається пізнати її висоти і прірви. Вона виявляється в знанні взаємозв'язків і комплексності перебігу життя, відносності майже всіх цінностей, і того факту, що «множини рішень проблем виявляються в невизначеності»[4, с. 136.]. Саме в ситуаціях, коли людина «розвиває» своє власне «Я» через відсутність відносин добропорядності з іншими вона кінець-кінцем попадає в лещата гріховності.

Як мовиться в Біблії, гріх це задоволеність самим собою, або самозадоволення собою і для себе засобами влади, заперечуючи залежність від інших і навіть проявляючи презирство до них. *Гріх означає також іманентний страх бути недосконалим*, не відчувати себе з собою на принципах людяності й узгодженості з багатограним життям в надії знайти щось, що змогло б заповнити внутрішню порожнечу і заспокоїти відчуття власного безсилля і розчарування.

Гріх владаря можна умовно описати у формі семи найголовніших гріхів у притаманних для них проявах: заздрість, гординя, скупість, лють, лестощі, лінощі, потворний характер. Ми обмежимося поверхневим аналізом лише одного із них, а

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ СПІЛКУВАННЯ

решту мудрий читач згідно аналогії продовжить ланцюжок вельми цікавих закономірних проявів гріховності в системі людських і державницьких відносинах.

Отже, звернемо увагу на один такий собі безвинний феномен як *заздрість* і її проявлення в особі державника. Хоча заздрість можна презентувати в незліченних характеристиках, проте в її основі все-таки лежить щось, що виникає у всіх проявах. Заздрість примушує вірити, що у людини є щось те, що бракує іншій, і що саме ця особа примушує пережити особисту нікчемність. Аналогічно прояв заздрості функціонує в суспільній свідомості. Особливо гостро та ще й з вельми негативними наслідками заздрість проявляється в системі міжнаціональних і державницьких відносин. Адже можна заздрити комусь тому, хто, як він вважаєш, стоїть вище його. Саме на ґрунті заздрості виникають конфлікти і навіть між державницькі та релігійні війни, останні ж розпочинались з начебто невразливих кличок тощо. Наприклад: «хохол», «кацап», «москаль», «жид», «нацмен», «східняк», «старший або молодший брат чи сестра» тощо. Люди, а особливо керівники, під впливом заздрості вважають себе неповноцінними але відверто і привселюдно, себе такими не вважають проте дії виказують іманентний стан їх свідомості. Цей стан можна пояснити тим, що безпрецедентний темп зростання матеріального добробуту можновладців за рахунок обкрадання власного ж народу, не супроводжуваний зростанням духовного багатства, привів до спустошення і здрибнення їх людської сутності.

Деякі рішення і моделі поведінки таких можновладців майже неможливо пояснити інакше ніж відчуттям неповноцінності переживання власного безсилля, яке раптово перетворюється на уявлення про всевладдя і утопічну могутність. Все було б гаразд але від таких «*могутніх*» безладних, бездарних дій залежать долі людей і навіть держав. Щоб подібного не сталося особистості варто навчитися самостійно шукати і знаходити коректні, конструктивні рішення проблем. Інакше вона обов'язково знайде помилкові, деструктивні відповіді на проблеми викликані буремним життям. Отже, без оволодіння людьми гуманістичною культурою неможливе позбавлення суспільства і особи від насильства. Адже населення, а інколи і народ, як засвідчує історія людства, що не залучаються до культури високого рівня, небезпечні навіть для самих себе.

Таким чином, культура, базована на системі досконалої освіти і виховання - це завжди потужне подолання іманентних суперечностей і одночасно свято перемоги особистості над собою. З іншого ж боку такий стан дає змогу подолати негативні зовнішні обставини і перебороти власну обмеженість, а також, вузькість своїх фанатичних інтересів і прагнень. Тому високий рівень культури завжди орієнтує людину в напрямку людяності у всіх сферах і векторах її життєдіяльності. Всюди вона виступає її духовною опорою, даючи коректні спрямування дій, забезпечуючи підйом відчуттів, концентрацію душевної енергії, без якої неможлива повноцінна суб'єктивність.

Імперативні культурні уявлення апелюють до здатності людини керуватися випробуваними міркуваннями, нехтуючи голосом меркантильних інтересів. Іншими словами, культура і цілеспрямоване виховання не тільки працює над забезпеченням вільної діяльності особистості, а й виступає способом духовного існування людини як суб'єкта свободи в системі міжособистісного спілкування.

Таким чином, на основі вищезгаданих роздумів приходимо висновку про те, що наступила самоочевидна епоха в житті нашої країни, коли творча думка сучасної людини повинна працювати в річищі духовно-естетичних цінностей держави спрямованої на єднання людей у велику націю на теренах Європи. Але це єднання не повинно бути заангажованим зовнішньополітичними чинниками або владними бюрократичними структурами і політичним інформаційним тиском. Згуртованість народу повинна бути духовно іманентною, тобто проростати із внутрішньої потреби

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ СПІЛКУВАННЯ

особистості, базованої на принципах всезагальної культури. А це означає, що рух повинен розпочинатися і розвиватися не від різноманітних зовнішніх політичних змовин і декларацій, а від щиросердних особистісних, народних, творчих об'єднань діячів національної культури. Адже від стану української національної культури багато в чому залежить, а в майбутньому, ми в цьому глибоко переконані, ще більше буде залежати, розвиток майбутньої цивілізації. І це буде саме так!

ЛІТЕРАТУРА

1. Пазиніч С. М. // Я-простір у системі креативної педагогіки. Наукові праці / Микол. держ. гуманітарний ун-т ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». — Миколаїв, 2003. — Вип. 15. : Педагогічні науки. — С. 78–88.
2. Рибалка В.В. Честь і гідність особистості як предмет діяльності практичного психолога. – Київ: «Шкільний світ», 2010. – 126 с
3. Бикар П. Фредерик Жолио-Кюри и атомная энергия. - М., 1962. – 148 с.
4. Б.Рассел. Людське пізнання, його сфера і межі. — Ростов-на-Дону «Феникс»: 2007. — 272 с.

Pazinich S. N. Philosophy of Communication in the Sphere of Society Cultural Development.

УДК 101

Петрушов В.Н.

ИНТЕГРАЛЬНЫЙ РАЦИОНАЛИЗМ И ПРОБЛЕМА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ОБЩЕНИЯ

Стаття присвячена конкретизації, розробленої автором концепції інтегрального раціоналізму стосовно проблеми людського існування. Орієнтований з самого початку на всебічне пізнання світу, інтегральний раціоналізм покликаний сформулювати таке мислення у людини, яке відрізнялося б не лише толерантністю до різних світоглядів, але й допомагало б вихованню у неї високої культури спілкування, виходячи з уміння вести конструктивні філософські наукові і релігійні дискусії у публічній формі.

Ключові слова: інтегральний раціоналізм, людське спілкування, культура спілкування.

Статья посвящена конкретизации, разработанной автором концепции интегрального рационализма применительно к проблеме человеческого общения. Ориентированный с самого начала на всестороннее познание мира интегральный рационализм призван сформировать такое мышление у человека, которое отличалось бы не только толерантностью к разным мировоззрениям, но и способствовало бы воспитанию у него высокой культуры общения, исходя из умения вести конструктивные философские, научные и религиозные дискуссии в публичной форме.

Ключевые слова: интегральный рационализм, человеческое общение, культура общения.